

МЕХАНІЗМ ВИПЛАТИ ДОПОМОГИ НА ПЕРІОД ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ ЗА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВИМ ДЕРЖАВНИМ СОЦІАЛЬНИМ СТРАХУВАННЯМ

Соціальне страхування є інструментом захисту працездатного населення, одним із чинників ефективності соціальної політики, важливою складовою гармонійного розвитку держави, що базується на турботі про власних громадян, забезпеченні справедливості та підтримці у разі настання страхових випадків. Основною метою соціального страхування з тимчасової втрати працездатності є матеріальне забезпечення застрахованих осіб і можливість отримання соціальних послуг через спеціально створені страхові фонди [5].

Проте, на думку багатьох практиків, соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, яке повинно сприяти безпеці та збереженню здоров'я застрахованих осіб, не виконує свою функцію належним чином. Одна з проблем українського сьогодення – це те, що лікарняний перетворився на розкіш, адже в умовах кризи кількість персоналу, як правило, на вітчизняних підприємствах максимально оптимізована, а згідно із соціологічними дослідженнями 65% працівників хворіють на роботі, що призводить до зриву замовлень і, як наслідок, знижує ефективність функціонування підприємства. Ігнорування законодавчо визначених прав працівниками й керівництвом підприємства призводить до численних епідемій та оформлення пенсій по інвалідності [6].

Зміни у законодавстві стосовно порядку нарахування й виплати матеріального забезпечення у разі втрати працездатності по хворобі актуалізують питання розкриття особливостей механізму здійснення таких виплат.

Згідно з Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, до страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності належать:

- допомога по тимчасовій непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною);
- допомога по вагітності та пологах [1].

Механізм виплати допомоги на період тимчасової втрати працездатності включає такі етапи (рис. 1).

Відповідно до частини першої ст. 31 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» підставою для призначення допомоги з тимчасової непрацездатності, по вагітності та

пологах є виданий у встановленому порядку листок непрацездатності. У разі роботи за сумісництвом, за трудовим договором (контрактом) одночасно зі здійсненням підприємницької чи іншої діяльності підставою для призначення допомоги є копія листка непрацездатності, засвідчена підписом керівника і печаткою (за наявності) за основним місцем роботи [2].

Рис. 1 Механізм виплати допомоги на період тимчасової втрати працездатності [4]

Вимоги до оформлення листка непрацездатності (ЛН) визначені Інструкцією про порядок заповнення листка непрацездатності згідно, з якою лицьовий бік бланка заповнюється лікарем або молодшим медичним працівником з медичною освітою; зворотний – за місцем роботи застрахованої особи [3].

Після отримання непрацездатною особою листка непрацездатності у медичному закладі згідно з частиною п'ятою ст. 32 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» застрахована особа має право звернення за призначенням матеріального забезпечення в установлений термін – не пізніше 12-ти календарних місяців із дня відновлення працездатності, встановлення інвалідності, закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю і пологами, смерті застрахованої особи або члена сім'ї, що знаходився на його/її утриманні.

Відповідно до інструкції про порядок заповнення листка непрацездатності він заповнюється табельником, працівником відділу кадрів чи уповноваженою особою відділу бухгалтерії. На особливу увагу заслуговує визначення страхового стажу. Страховий стаж – період (строк), протягом якого особа підлягає соціальному страхуванню згідно з видами соціального страхування [2]. Відповідно до частини 2 ст. 21 Закону України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування» страховий стаж обчислюється за даними персоніфікованого обліку відомостей про застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов’язкового державного соціального страхування. Саме на підставі даних про трудовий та страховий стаж, отриманих у формі довідки з Державного реєстру, уповноважені особи роблять запис у листі непрацездатності стосовно страхового стажу та призначеної допомоги, яка визначається у відсотковому відношенні до середньої заробітної плати (доходу) (табл. 1).

Таблиця 1. Розмір допомоги з тимчасової непрацездатності залежно від страхового стажу застрахованої особи

№	Відсоток середньої заробітної плати (доходу)	Страховий стаж застрахованої особи
1	50 % середньої заробітної плати (доходу)	До 3 років
2	60 % середньої заробітної плати (доходу)	Від 3 до 5 років
3	70 % середньої заробітної плати (доходу)	Від 5 до 8 років
4	100 % середньої заробітної плати (доходу)	Понад 8 років

Рішення про призначення матеріального забезпечення й надання соціальних послуг приймається комісією (уповноваженим) із соціального страхування, що створюється на підприємстві, в установі, організації, до складу якої входять представники адміністрації підприємства, установи, організації та застрахованих осіб або інших органів, котрі представляють інтереси застрахованих осіб, чи фізичною особою – підприємцем. Комісія (уповноважений) із соціального страхування здійснює контроль за правильним нарахуванням і своєчасною виплатою матеріального забезпечення, приймає рішення про відмову в його призначенні, про припинення виплати матеріального забезпечення (повністю або частково), розглядає підставу та правильність видачі листків непрацездатності й інших документів, які є підставою для надання матеріального забезпечення та соціальних послуг [2].

Розрахунок розміру допомоги здійснюється бухгалтерією підприємства. На підставі рішення комісії (уповноваженого) із соціального страхування бухгалтерія нараховує суму допомоги з тимчасової непрацездатності. Нарахування здійснюється з урахуванням таких даних: страховий стаж застрахованої особи; розрахунковий період, за який обчислюється середня зарплата; максимальна сума (гранична величина) заробітної плати; середньоденна заробітна плата. Після цього заповнюється заява-розрахунок та подається до Фонду соціального страхування для отримання матеріальних виплат. Згідно з частиною

першої ст. 34 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» робочі органи Фонду здійснюють фінансування страхувальників протягом десяти робочих днів після надходження заяви-розрахунку. Починаючи з 1 січня 2019 року обов'язковим є повідомлення організацій про здійснення виплат матеріального забезпечення.

Отже, механізм виплати допомоги на період тимчасової втрати працездатності – це багатокомпонентний процес, який потребує особливої уваги як застрахованої особи, так і уповноважених осіб, що відповідають за правильність та своєчасність підготовки всіх необхідних документів для вчасної виплати допомоги. Адже поліпшення матеріальної забезпеченості застрахованих осіб при настанні тимчасової втрати працездатності є першочерговим завданням демократично розвиненої країни.

Література

1. *Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 із змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 23. – 121с.*

2. *Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 із змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 46-47. – 403с.*

3. *Інструкція про порядок заповнення листка непрацездатності: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 03.11.2004 із змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 532/274/136-ос/1406. – 5 с.*

4. *Завора Т.М. Соціальне страхування: навчальний посібник для практичних занять. / Т.М Завора – 2-ге вид., змін. й доп. – Полтава: ПолтНТУ, 2016. – 319 с.*

5. *Сторонянська І.З. Фінансовий механізм соціального страхування з тимчасової втрати працездатності: монографія: І.З. Стронянська – Львів: ДУ «ІРД імені М.І. Долишнього», 2014. – 192 с.*

6. *Трунова Г. Проблеми застосування норм соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності / Г. Трунова // Юридична Україна. –К.: Господарське право, 2016. – С. 52 – 59.*